

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського**

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Протокол № 1 від 26.08.2025 року
Завідувач кафедри

проф. Чорний О.О.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

навчального курсу

«ЛОГІКА»

Галузь знань – D – Бізнес,
адміністрування та право
Спеціальність – D 8 Право
Освітній ступінь – бакалавр
Форма навчання – денна/заочна
Форма підсумкового контролю – *залік*

2025 -2026 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри: Права, філософії та політології
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

канд. філос. наук, доцент Чорна Л.С. .

Мова навчання українська.

Мета та завдання навчальної дисципліни.

Основна мета курсу «Логіка» - розвинути у студентів саму здатність мислення, ввести їх у світ головних принципів і операцій людського мислення, озброїти їх теоретичними знаннями про форми абстрактного мислення.

Завдання курсу: глибоке оволодіння студентами знаннями, які допомагають в процесі мислення усувати все нелогічне-неясне, суперечливе та бездоказове. Навчитися ефективно використовувати логічні закони і операції на практиці, в процесі міркування, прийняття рішень, спілкування, суперечок, вирішення конфліктів.

Зміст дисципліни реалізується у трьох блоках – теоретичному, практичному та блоці самостійної роботи. Теоретичний блок складається з десяти органічно пов'язаних тем. Практичний блок та розділ самостійної роботи включають теми, передбачені для вивчення на семінарських заняттях, підготовку рефератів та їх захист, виконання письмових контрольних робіт, індивідуальну роботу студентів над першоджерелами та іншою літературою. Крім того, надається повний список рекомендованої літератури, вивчення якої допоможе розширити та поглибити знання студентів з курсу “Логіка”.

Вимоги до знань та умінь студентів:

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Логіка” студенти повинні:

Знати:

- Основні принципи і закони правильного мислення;
- Логічні прийоми формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування і узагальнення;
- Структуру та класифікацію суджень;
- Зміст та загальну характеристику умовиводів;
- Особливості гіпотези як форми розвитку знань;
- Сутність логічної аргументації;
- Основні закономірності полеміки;
- Особливості використання логічних знань в різних професіях.

Уміти:

- Розкривати зміст основних форм абстрактного мислення: понять, суджень і умовиводів;
- Використовувати логічні принципи і закони для аналізу конкретних ситуацій;
- Проводити операції над поняттями та їх класами;
- Застосовувати різні види гіпотез в роботі;
- Використовувати логічне та історичне мислення.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)	Обсяг навчальної дисципліни (заочна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна Рік підготовки: 1 Семестри: 1 Кількість кредитів ECTS: 3	Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності: D8 Право D – Бізнес, адміністрування та право Лекції <i>теоретична підготовка</i>): 16 г. Практичні: 14 г. Самостійна робота: 60 Вид контролю: залік	Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності: D8 Право Галузь знань: D – Бізнес, адміністрування та право Лекції <i>(теоретична підготовка)</i> : 8 Практичні: 2 Самостійна робота: 80 Вид контролю: залік

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Логіка»:

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК3.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 8	Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
СК3.	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК11.	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК12.	Здатність аналізувати правові проблеми формулювати та обґрунтовувати правові позиції.
СК13.	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
СК16.	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
Програмні результати навчання	
ПРН 1.	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
ПРН 3.	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
ПРН 5	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
ПРН 6	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН 11	Мати базові навички риторики.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість год	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	20	1	до 10
Робота на практичному занятті	30	3,5	до 55

Самостійна робота:	40	1,5	до 10
Залік			до 25
Усього:			до 100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

		Оцінка за національною шкалою	
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань студентів:

Рівень знань студентів оцінюється за параметрами: „зараховано“, „не зараховано“.

„Зараховано” - знання оцінюються як достатні, якщо студент демонструє вільне володіння питаннями програми, безпомилково виконує практичні завдання. При відповіді на теоретичні питання допускаються деякі неточності.

”Не зараховано” - виставляється, якщо студент не володіє більшістю питань програми, не орієнтується в основних поняттях логіки.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет і значення логіки.

Мислення як предмет вивчення логіки. Мислення як атрибутивна ознака людини. Філософсько-логічне розуміння процесу пізнання. Єдність чуттєвого пізнання і атрибутивного мислення. Об’єктивна обумовленість внутрішньої структури розумового процесу. Основні компоненти змісту думки як відображення дійсності. Роль мови в пізнанні. Мова та мислення. Функції мови: комунікативна, пізнавальна, регулятивна. Види мови: внутрішня, зовнішня, усна, письмова, звукова, не звукова. Природна та штучна мови.

Значення і роль логіки для науки і практики, для навчання і виховання. Логічне знання – необхідна умова для досягнення істини в процесі міркування. Причини зростання значення логіки в сучасному житті. Культура мислення та роль логіки в її формуванні і розвитку. Місце логічної культури в загальному соціальному процесі.

Тема 2. Історія логіки.

Виникнення логіки процес її формування. Логіка Давньої Індії (Веди, школа ньяя, буддистські теоретики логіки). Логіка Давнього Китаю (теорія імен, теорія висловлювання, теорія міркувань). Логіка Давньої Греції. Демокрит – інтуїція, аналогія, визначення понять, гіпотези тощо. Сократ – індукція, дедукція. Платон – логічна форма судження, визначення і поділ понять. Аристотель – основоположник логіки: розкрив сутність доведення, прийоми доведення і поділу, вказав на різницю між науковим і ненауковим знанням, вивів зміст трьох основних законів формальної логіки: закону тотожності, закону суперечності і закону виключеного третього.

Логіка Середньовіччя (схоластична логіка). Петро Іспанський, Михайло Псьол, Ібн Рушд, Вільям Шервуд, Жан Буридан, Дунс Скотт, П’єр Абеляр, Раймонд Луллій. Логіка епохи Відродження: Мішель Монтень, Бернадіно Телезіо, Еразм Роттердамський, Лоренцо Валла, П’єр Раме, Рудольф Гокленд. Логіка Нового часу: Френсіс Бекон, Томас Гоббс, Рене Декарт, Блез Паскаль, Бенедикт Спіноза, Готфрід Лейбніц, Іммануїл Кант, Георг Гегель.

Сучасна логіка: (кінець XIX ст.- поч. XX ст.). Класичний період розвитку: Дж.Буль, Огастес де Марган, Чарльз Сандерс Пірс, Готліб Фреге, Давид Гільберт, Бертран Рассел, Платон Порецький.

З історії логіки в Україні: І.Вишенський, М.Смотрицький, З.Копистецький, логіка в Києво-Могилянській академії, П.Лодій, О.Потебня, Є. Войшвіло, М.Попович, С.Кримський, С.Васильєв, Є.Ледніков, А.Конверський, С.Марценюк.

Тема 3. Поняття.

Поняття як початкова форма мислення. Поняття і слово. Основні логічні прийоми формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування і узагальнення. Роль понять в науці і в пізнанні дійсності. Зміст і обсяг поняття. Різноманітність ознак предметів. Логічні класи підкласи та елементи класу. Закон обернено пропорційної залежності між змістом і обсягом понять.

Види понять за обсягом: загальні (ресруючі і нересруючі, збірні і розділові), одиничні універсальні, пусті. Види понять за змістом: конкретні, абстрактні, позитвні, негативні, безвідносні та співвідносні. Відношення між поняттями: порівняльні, не порівняльні, сумісні та несумісні. Основні типи сумісного співвідношення: тотожності, перетину, підпорядкованості, несумісні співвідношення: протилежності, суперечності та супідрядності. Визначення їх за допомогою кругів Ейлера і діаграми Венна.

Логічні операції над поняттями. Визначення (дефініція) поняття. Правила визначення понять. Функції визначення: пізнавальна, комунікативна. Реальні і номінальні визначення. Неявні визначення: контекстуальні, індуктивні, визначення через аксіоми. Правила визначення. Помилки при визначенні понять. Зв'язок визначення з формуванням і розвитком понять. Розподіл понять. Правила поділу понять. Дихотомічний поділ. Можливості в поділі понять. Класифікація, її види і значення. Роль понять у пізнанні, науці і практичній діяльності людей в різних сферах суспільного життя.

Тема 4. Судження.

Судження як основна форма мислення. Загальна характеристика суджень. Судження і речення. Прості і складні судження. Структура простого судження: суб'єкт, предикат, зв'язка, квантор. Символи та формули суджень. Розподіл суджень за змістом предикату: атрибутивні; екзистенціальні та релятивні; за якістю зв'язку: стверджувальні та заперечувальні; за обсягом суб'єкту: одиничні, часткові та загальні. Пізнавальне значення суджень. Судження за модальністю: можливості (проблематичні), дійсності (асерторичні) і необхідності (анодиктичні). Достовірність суджень. Розподіленість термінів у судженнях. Схеми відношень між термінами в категоричних судженнях (за Ейлером). Значення розподіленості термінів. Загальна (двозначна) логіка і плюралізм мислення.

Відношення між видами суджень: контрарності, субконтрарності, підлеглості, суперечності. Логічний квадрат. Встановлення відношень між судженнями за правилами логічного квадрата. Основні види складних суджень. Утворення складних суджень з простих за допомогою логічних союзів. Кон'юнктивні судження. Проста і складна диз'юнкція. Імплікативне судження. Судження еквівалентності і заперечення. Табличне визначення основних логічних зв'язок. Роль практики в підтвердженні істинності суджень.

Логічний аналіз висловлювань. Логіка запитань і відповідей. Функції і структура запитань. Види запитань. Види відповідей. Місце логічного аналізу думок в науці та буденному житті. Пізнавальне і практичне значення суджень у діяльності людей у різних сферах суспільного життя.

Тема 5. Основні закони логіки.

Поняття про логічний закон. Основні риси правильного мислення: визначеність, послідовність, несуперечність і доказовість. Закони логіки – об'єктивні закони реальності у свідомості людини. Співвідношення законів формальної і діалектичної логіки.

Закон тотожності, його зміст і значення. Об'єктивна обумовленість і основний зміст тотожності як логічного обґрунтування будь-якого ствердження і висновки. Закон тотожності як закон однозначності думки і обґрунтування твердження. Логічні помилки, пов'язані з порушенням вимог закону в науковій та повсякденній діяльності людини, у різних галузях суспільного життя.

Закон протиріччя, його сутність та основні вимоги. Поняття логічного і реального протиріччя. Неприпустимість логічного протиріччя і об'єктивного – історичний сенс. Значення закону протиріччя для пізнання і практичної діяльності. Закон виключеного третього, його визначення і логічний смисл. Неможливість логічної “середини” і можливість реальної альтернативи. Сфера застосування даного закону, який забезпечує послідовність думки. Логічні помилки, які пов'язані із порушенням закону виключеного третього. Об'єктивні основи даного закону і його роль у пізнанні і практичній діяльності людини.

Закон достатньої підстави, його зміст, визначення та логічний смисл. Необхідність обґрунтування думки, доказовості істини. Доказовість – основа науки. Розуміння сутності даного закону. Співвідношення логічного обґрунтування і причинного зв'язку явищ і процесів. Логічні помилки, які пов'язані з порушенням вимог закону достатньої підстави. Значення даного закону для пізнання і практичної діяльності людей у різних сферах суспільного життя.

Тема 6. Умовивід.

6.1. Загальна характеристика умовиводів.

Загальне поняття про умовивід як складну форму мислення. Визначення умовиводу та його структура: посилки (засновки), вивідне знання (логічний наслідок), обґрунтовуючі знання (наукова основа). Логічний зв'язок між засновками і висновками. Види умовиводів: безпосередні та опосередковані. Дедуктивні та індуктивні умовиводи. Умовиводи за логічним квадратом. Поняття та типові приклади безпосередніх умовиводів: перетворення, обернення і протиставлення. Логічна і наукова значимість безпосередніх умовиводів. Роль умовиводів у юридичних доказах, соціальному захисті населення, педагогічному менеджменті, управлінській діяльності.

6.2. Дедуктивні умовиводи.

Визначення дедуктивного умовиводу. Дедукція як умовивід від загального до часткового. Механізм дедуктивного умовиводу: поширення загального положення на окремих випадках, підведення часткового випадку під загальне правило. Достовірність висновків

дедуктивного умовиводу. Умовиводи із судження з відношеннями: умовиводи рівності, умовиводи ступеня. Фігури і модуси категоричного силлогізму. Терміни категоричного силлогізму: менший, більший і середній (medius), їх характеристика та символічний вираз. Більший і менший засновки. Аксиома силлогізму, її об'єктивний зміст та формулювання. Скорочений силлогізм (ентимема), його види. Складні силлогізми (полісиллогізми). Прогресивні і регресивні полісиллогізми. Сорити. Епіхейрема. Умовні умовиводи. Чисто умовні та умовнокатегоричні умовиводи, їх значення. Розділові умовиводи. Роль розділових умовиводів у логічному міркуванні, на практиці. Умовно-розділові умовиводи. Різновидності умовнорозділових умовиводів: дилема, трилема, полімема. Значення теорії силлогізмів в науководослідницькій діяльності людей.

6.3. Індуктивні умовиводи.

Характеристика індукції як умовиводу від часткового до загального. Засновки і висновки в індукції та її побудова. Індукція та її види. Повна, неповна і наукова індукція. Повна індукція та її визначення. Засновки і висновки як склад повної індукції. Подвійність засновків. Достовірність висновків повної індукції. Випадки застосування повної індукції. Логічна структура, пізнавальна роль і сфера застосування повної індукції. Характеристика неповної індукції як умовиводу, в якому клас предметів досліджується не повністю. Види неповної індукції: популярна індукція, індукція через аналіз і відбір фактів, наукова індукція. Поняття наукової індукції як найдосконалішого виду індукції. Логічна основа висновку в науковій індукції, ймовірні і достовірні висновки. Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків між явищами. Філософське розуміння причини та наслідку. Привід. Сукупність причин та змішування дій. Метод схожості. Метод різниці. Об'єднання методів схожості та різниці. Метод сукупних змін та його застосування. Метод залишків і його загальне правило. Взаємозв'язок дедуктивних та індуктивних умовиводів, їх роль у пізнанні.

6.4. Аналогія

Умовивід за аналогією (традукція). Місце аналогії в логічному мисленні. Структура аналогії. Аналогія і модель. Моделювання, спостереження і експеримент, їх взаємозв'язок. Моделювання, спостереження і експеримент предметів: аналогія властивостей і аналогія відношень. Види аналогії за ступенем достовірності умовиводу: строга аналогія, нестрога аналогія, хибка аналогія. Експлікативна функція аналогій. Умови підвищення ступеня достовірності в аналогіях. Історичні аналогії та паралелі. Значення історичних аналогій і паралелей на сучасному етапі розвитку нашого суспільства.

Тема 7. Гіпотеза.

Гіпотеза як форма розвитку знань. Гіпотеза як припущення і спосіб мислення. Факт, ідея, наукова проблема, гіпотеза, концепція і теорія як основні форми розвитку наукових знань. Логічна структура гіпотези – система суджень, понять, умовиводів та їх різних видів: індукції, дедукції, аналогії. Стадії процесу мислення в гіпотезі. Критерій істинності гіпотези. Гіпотеза як процес пояснення явища в цілому або його окремої складової. Види гіпотез за функціями в пізнавальному процесі: описові та пояснювальні. Види гіпотез в залежності від об'єкта дослідження: загальні, часткові, одиничні. Відносність цього поділу. Наукова гіпотеза та її роль в поясненні закономірностей розвитку явищ природи і суспільства. Робоча гіпотеза.

Версія та її види: загальна та часткова. Логічна структура версії. Версія як висновок індуктивного умовиводу. Моменти перевірки версій: дедуктивне виведення наслідків із висунутої версії; перевірка на практиці; логічне доведення істинності або хибності версії. Виведення і зібрання, отриманих із версій наслідків (фактів). Побудова гіпотези (версії). Аналіз і синтез фактів. Способи підтвердження гіпотези і версії. Шляхи і схема спростування гіпотези і версії. Роль гіпотези в системі наукових знань та в суспільному житті.

Тема 8. Логічні основи теорії аргументації.

Сутність логічної аргументації. Обґрунтування – один із основних принципів науки логічного мислення. Доказовість – необхідна умова розвитку науки. Факти і аргументи. Переконавання. Специфіка соціального та юридичного пізнання. Доведення. Структура доведення: теза, аргументи і демократизація. Прямі і непрямі доведення. Спростування, його основні види. Роль доведення і спростування в полеміці та плюралізмі думок. Логічна структура аргументації. Система правил аргументації: правила щодо тези, правила щодо аргументів, правила щодо демонстрації. Можливі помилки та їх запобігання. Софізми і парадокси. Паралогізми. Еклектика. Апорії. Антиномія. Роль науки в розв'язанні парадоксів і антиномії. Проблемні ситуації і диспути в загальноосвітній школі і вузах.

Тема 9. Мистецтво полеміки.

Логіка і мова. Мова як інформаційна система і засіб вияву логічних форм. Предметне і смислове значення мовних виразів. Мистецтво суперечки, або еристика. Риторика (теорії красномовства, ораторського мистецтва). Суперечка заради істини. Суперечка заради переконання. Суперечка заради суперечки. Внутрішня суперечка. Дискусія, полеміка, диспут, дебати. Коректні та некоректні засоби ведення суперечки.

Значення і роль логіки в наукових дискусіях. Логічна мова – необхідна умова для досягнення істини в процесі полеміки. Причини зростання значення логічної мови в сучасному суспільно-політичному житті. Культура мови та роль логіки в її формуванні і розвитку.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план для денної форми навчання

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I				
1.	Предмет і значення логіки.	1	1	4
2	Історія логіки.	1	1	4

3.	Мислення та мова	1	1	4
4	Формалізація як метод логіки	1	1	4
5	Теорії імені	1	1	4
6	Функції в логіці	1	1	4
Модуль II				
7.	Поняття.	1	1	4
8.	Судження.	1		5
9.	Модальні судження.	1	1	4
10.	Умовивід.	1	1	4
11.	Закони логіки.	1	1	4
Модуль III				
12.	Гіпотеза.	1	1	4
13	Логічні основи аргументації.	1		4
14.	Логічні основи юридичної аргументації	2	1	4
15.	Мистецтво полеміки	1		4
Разом за курс - 90 год		16	14	60

Тематичний план для заочної форми навчання

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I				
1.	Предмет і значення логіки.	1		9
2.	Історія логіки.	1	1	9
Модуль II				
3.	Поняття.	1		9
4.	Судження.	1		9
5.	Умовивід.			10
6.	Закони логіки.	1	1	9

Модуль III				
7.	Гіпотеза.	1		8
8.	Логічні основи аргументації.	1		9
9.	Мистецтво полеміки	1		8
Разом за курс - 90 год		8	2	80

Тематика семінарських занять.

Тема 1. Предмет і значення логіки. (2 год)

1. Визначення логіки як науки.
2. Роль мислення в процесі пізнання.
3. Поняття логічної форми.
4. Істинність і правильність мислення.

Тема 2. Історія логіки. (4 год).

Заняття 1

1. Логіка Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю.
2. Логіка Стародавньої Греції.
3. Логіка Середньовіччя (схоластична логіка) та епохи Відродження.

Заняття 2.

1. Логіка Нового часу.
2. Сучасна логіка.
3. Історія логіки в Україні.

Тема 3. Мислення та мова. (2 год)

1. Визначення мови.
2. Поняття знаку та знакових систем.
3. Семантичний аналіз мови.

Тема 4. Формалізація як метод логіки. (2 год)

1. Сутність та зміст формалізації.
2. Природні та формалізовані мови: спільне та відмінне.
3. Логічні терміни та їх визначення.

Тема 5. Теорії імені. (2 год)

1. Імя, смисл, значення.
2. Види імен.
3. Іменування як процес.

Тема 6. Функції у логіці. (2 год)

1. Роль функціонального аналізу в логіці.
2. Види функцій.
3. Функціональний аналіз в традиційній та сучасній логіці.

Тема 7. Поняття. (2 год)

1. Поняття к форма мислення.
2. Види понять.
3. Відношення між поняттями та операції над поняттями.
4. Види поділу понять та правила поділу.
5. Види визначення понять, правила визначення понять.

Тема 8. Судження. (2 год)

1. Загальна характеристика судження.
2. Класифікація суджень. Прості судження.
3. Види суджень за кількістю та якістю. “Логічний квадрат”.
4. Склади судження та їх види.

Тема 9. Модальні судження. (2 год)

1. Поняття модального судження.
2. Алетичні судження.
3. Деонтологічні судження.
4. Темпоральні судження.
5. Аксіологічні судження.

Тема 10. Умовивід. (4 год) .

Заняття 1

1. Умовивід як форма мислення. Безпосередні умовиводи.
2. Опосередковані дедуктивні умовиводи.
3. Складні силлогізми, складноскорочені силлогізми.

Заняття 2

4. Умовні, розділові та умовно-розділові умовиводи.
5. Види індуктивних умовиводів.
6. Умовиводи за аналогією.

Тема 11. Основні закони логіки. (2 год)

1. Загальна характеристика основних законів мислення.
2. Закон тотожності.
3. Закон суперечності (несуперечності).
4. Закон виключеного третього.
5. Закони: достатньої підстави, подвійного заперечення, ідемпотентності, комунікативності, контрапозиції, асоціативності, дистрибутивності, де Моргана.

Тема 12. Гіпотеза. (2 год)

1. Гіпотеза як форма розвитку знань.
2. Види гіпотез: загальна і часткова. Робочі гіпотези, версії.
3. Побудова і доведення гіпотез.
4. Пізнавальна роль гіпотези. Типові приклади гіпотез в системі наукових знань.

Тема 13. Логічні основи юридичної аргументації.

1. Аргументоване повідомлення його сутність та структура.
2. Оцінка та логічні підстави критики аргументованого повідомлення.
3. Правила доведення та спростування в юридичній практиці.
4. Типові логічні помилки в юридичній аргументації.

Питання для самостійної роботи студентів.

1. Логіка як наука про закони і форми правильного мислення.
2. Логічна форма, її структура, основні терміни.
3. Логіка формальна і логіка діалектична, їх єдність.
4. Роль логіки у розвитку науки, підвищенні культури мислення.
5. Внесок філософських давніх Індії та Китаю в розвиток логіки.
6. Розвиток логіки в давній Греції.
7. Історія логіки періоду Середньовіччя, Відродження, Нового часу та їх представники.
8. Внесок українських мислителів в розвиток логіки.
9. Зміст і обсяг поняття.
10. Відношення між поняттями.
11. Правила поділу понять.
12. Види визначення понять.

13. Прості і складні судження.
14. Атрибутивні судження і судження з відношеннями.
15. Судження за модальністю.
16. Логічний аналіз висловлювань.
17. Основні риси правильного мислення: визначеність, послідовність, несуперечність і доказовість.
18. Закони логіки і їх діалектико-матеріалістичне розуміння.
19. Неможливість логічної “середини” і можливість реальної альтернативи.
20. Закони логіки – атрибут людського мислення.
21. Структура умовиводу: засновки, логічний наслідок, наукова основа.
22. Поняття дедуктивного умовиводу, його структура.
23. Проблема обґрунтованості індуктивних умовиводів, зв'язок з емпіричними узагальненнями.
24. Місце аналогії в логічному мисленні.
25. Гіпотеза як форма розвитку знань.
26. Побудова і доведення гіпотез.
27. Сукупність умов, яким повинна відповідати гіпотеза.
28. Типові приклади гіпотез в системі наукових знань.
29. Факти і аргументи.
30. Прямі і непрямі доведення.
31. Система правил аргументації.
32. Софізми і парадокси. Паралогізми. Еклектика. Апорії. Антиномія.
33. Предметне і смислове значення мовних виразів.
34. Мистецтво суперечки або еристика.
35. Риторика.
36. Дискусія, полеміка, диспут, дебати.
37. Діалоги в суспільно-політичному житті.
38. Логіка життєвих процесів.
39. Логічне спрямування професійної орієнтації в епоху глобалізації.
40. Логіка в навчанні та вихованні.

Питання до заліку.

1. Предмет логіки.
2. Значення логіки.
3. Поняття та уявлення.
4. Зміст і обсяг понять.
5. Види понять
6. Відношення між поняттями.
7. Операції над поняттями.
8. Види поділу понять.
9. Операція визначення поняття.
10. Судження як форма мислення.

11. Судження і речення.
12. Класифікація суджень.
13. Прості судження.
14. Відношення між судженнями. “Логічний квадрат”.
15. Роздільність термінів у судженні.
16. Складні судження.
17. Логіка предикатів.
18. Закон тотожності.
19. Закон несуперечності.
20. Закон виключеного третього.
21. Закон достатньої підстави.
22. Умовивід як логічна форма.
23. Види і форми умовиводів.
24. Безпосередні умовиводи.
25. Категоричний силогізм. Правила категоричного силогізму.
26. Фігури і модуси категоричного силогізму.
27. Складні силогізми.
28. Скорочений силогізм (ектимема).
29. Складноскорочений силогізм (сорит).
30. Умовні умовиводи.
31. Розділові умовиводи.
32. Умовно-розділові умовиводи.
33. Поняття індуктивного умовиводу. Види індукції.
34. Дедуктивні умовиводи.
35. Гіпотеза як форма розвитку знання.
36. Поняття аналогії. Види аналогії.
37. Логічна структура аргументації.
38. Сутність логічної аргументації.
39. Логічні помилки в процесі аргументації.
40. Суперечка, її види та форми.
41. Дискусія, полеміка, диспут, дебати.
42. Логіка Давньої Індії.
43. Логіка Давньої Греції.
44. Логіка Середньовіччя (схоластична логіка).
45. Логіка епохи Відродження.
46. Логіка Нового часу.
47. З історії логіки в Україні.
48. Сучасна логіка.
49. Логіка життя і логіка історії.
50. Логіка в наших професіях.

Розподіл балів:

1-2 бали – за відвідування лекції та грамотне і акуратне ведення конспекту; **0,5-3 бали** – за відповідь на семінарському занятті:

3 бали – при відповіді на питання студент виявив глибокі, міцні, узагальнені, системні знання навчального матеріалу; здатний аргументовано використовувати їх у нестандартних ситуаціях; уміє самостійно знаходити джерело додаткової інформації та аналізувати й використовувати її, виявляє власне ставлення до неї; самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію до них. Вільно висловлює власні судження і переконливо їх аргументує; презентує власну інтерпретацію навчального матеріалу; уміє запропонувати проблемне або суперечливе питання для розгляду іншими студентами; відповідь студента повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;

2 бали – студент виявляє знання і розуміння навчального матеріалу; правильно, логічно відтворює його; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; уміє аналізувати і систематизувати інформацію, встановлювати найсуттєвіші зв'язки й залежності між явищами й фактами, використовуючи загальновідомі докази у власній аргументації; відповідь студента повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями, їй бракує власних суджень;

1 бал – студент може в цілому самостійно відтворювати (на репродуктивному рівні) значну частину навчального матеріалу; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять та пояснити їх на прикладах; відповідь студента правильна, але неповна, недостатньо аргументована, їй бракує самостійності при оцінюванні висловлюваних суджень.

0,5 балів – студент розрізняє об'єкт вивчення і може фрагментарно відтворити незначну частину навчального матеріалу; відповідь його елементарна, неповна, безсистемна, складається з кількох простих речень, часто на рівні «так – ні» (при виборі правильного варіанта із двох запропонованих викладачем);

1-2 бали – доповнення відповіді іншого студента та/або постановка запитань на семінарському занятті;

1-2 бали – підготовка доповіді або реферативного повідомлення;

1-2 бали – виконання індивідуального завдання під час самостійної роботи; **0-4 бали** – вирішення тестових завдань:

Відсоток вирішених завдань, бали				
0-19%	20-29%	30-59%	60-79%	80-100%
<i>0 балів</i>	<i>1 бал</i>	<i>2 бали</i>	<i>3 бали</i>	<i>4 бали</i>

Методи контролю

Поточний контроль: виконання тестових завдань, тренінги, самостійні роботи, реферативні доповіді, публічні виступи перед аудиторією, самостійні і модульні контрольні роботи.

Підсумковий контроль: залік

МЕТОДИЧНЕ ТА ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Для організації освітнього процесу використовується комп'ютерна техніка, мультимедійні проектори та методичні матеріали.

Підручники та посібники.

Базові конспекти лекцій.

Лекції на електронних носіях.

Матеріали для самостійного вивчення на електронних носіях.

Вивчення дисципліни студентами передбачає вміння використовувати різні інформаційні ресурси – опубліковану літературу (нормативні документи, підручники, Навчальні посібники, наукові періодичні та монографічні видання, словники, довідники тощо), методичну літературу та Інтернет-джерела, навчальна платформа Moodle.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Бандурка О. М., Тягло О. В. Юридична логіка: підручник. 2-е вид., переробл. і доповн. – Х. : Золота миля, 2017. — 216 с..https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2FMB_Pravo/Yurydychna-lohika_pidruchnyk_O-M-Bandurka_O-V-Tiahlo_2017.pdf..
2. Зленко, Н. Юридична логіка : навч. посіб. / Н. Зленко , Т. Пономаренко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Сум. філ. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2025. – 168 с..
3. Конверський А. Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 536 с..https://shron1.chtyvo.org.ua/Konverskyi_Anatolii/Lohika_tradytsiina_ta_suchasna.pdf?PHPSESSID=aoh3c7t9i261cfvdd08v2ggph6.
4. Конверський А. Є. Логіка: підручник. – 2-ге вид., виправлене / А. Є. Конверський. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2017. – 391 с..https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2FMB_Pravo/Logiya.-Konverskiy.pdf..
5. Конверський А. Є. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. 3-тє вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
6. Конверський А.Є. Критичне мислення. - К.: Центрнавчальної літератури, 2019. – 340 с..
Конверський А. Є. Логіка : підручник. – 2-ге вид., виправлене / А. Є.Конверський.

- К. : ВПЦ "Київський університет", 2017. – 391 с..https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2FMB_Pravo/Logiya.-Konverskiy.pdf..
7. Конверський А.Є. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. 9-те видання перероб. та доп. / А.Є.Конверський. Київ. Центр учбової літератури, 2024. 358с.
<https://jurkniga.ua/contents/logika.pdf?srsltid=AfmBOoqkj8xKEJUySvgsMxjvjukURcyn600IVq9qpjiSVUT4dyXBIf04>
 8. Конверський А.Є. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. 6-те вид. перероб. та доп.- К.: Центр учбової літератури, 2017. – 420с.
 9. Конверський А.Є. Традиційна логіка. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2020. – 408с.
 10. Логіка для правознавців [Текст] : навч. посіб. / [О. О. Бандура, О. І. Гвоздік, В. М. Кравець та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – 144 с.
 11. Кругляк М. І. Логіка: навч. посіб. / М. І. Кругляк. — К.: КНЕУ, 2012. — 199 с.
<https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a6214c2d-1a29-4549-81e3-53036a3af181/content>.
 12. Лебедев В. О., Павлов В. І. Логіка: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. – 146 с.
 13. Логіка: підручник / [О. М. Юркевич, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва та ін.] ; за заг. ред. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2022. – 220 с. https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4560&download_id=1510&srsltid=AfmBOorMj0LWEQ7qWF-8NvVYucFCJmC8Acy0nNdHbV3p_Iyh8dbnKe5H..
 14. Логіка для юристів. Навчальний посібник для підготовки до іспитів", Інна Тетарчук, Т. Дяків / Київ. Центр учбової літератури, 2021. 150 с..
 15. Логіка для юристів: підручник / В.С. Бліхар, В.В. Левкулич, М.М. Олексюк, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо, О.І. Матвієнко. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2022. 316 с. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/1bac_pravo/Lohika-2022.pdf..
 16. Логіка юридична: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 172 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/552/1/%D0%BB%D0%BE%D0%B3>

[%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%202018.pdf](#).

17. Мозгова, Н. Г. Логіка : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Н. Г. Мозгова. — 2-е вид. — Київ : Каравела, 2011. — 248 с..
18. Попов, М. В. Логіка : навч. посіб. для студ. ВНЗ / М. В. Попов. — Київ : Медицина, 2015. — 184 с..
19. Сумарокова Л.М. Основи логіки. Навчальний посібник для юридичних вузів. — К.:Фенікс, 2011. — 236с.
20. Тофтул М.Г. Логіка. — К., 2002.
21. Хоменко І. В. Логіка: теорія та практика: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 400 с.
22. Хоменко І.В. Логіка-юристам. — К., 1997.
23. Юридична логіка: підручник / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. — Львів: ЛьвДУВС, 2016. 248
с.<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/559/1/%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0%202016.pdf>

Інформаційні ресурси:

1. http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/Logika_tradic_Konverskiy_2008.pdf - Конверський А. Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 536 с
2. <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/pdf> - Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Олег Шепетяк. — Київ: Фенікс, 2015. — 256 с.
3. http://www.dut.edu.ua/uploads/1_710_55829258.pdf - Хоменко І. В. Логіка: теорія та практика: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 400 с.
4. <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1702/1/%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%9A%D0%90%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B0.pdf> - Логіка для правознавців [Текст] : навч. посіб. / [О. О. Бандура, О. І. Гвоздік, В. М. Кравець та ін.]. — Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. — 144 с